

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ. ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 37.091.214:[37.017.4+17.035.3](477.81)
DOI: 10.37026/2520-6427-2025-121-1-94-99

Наталія ДАВИДЮК,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології
та інклюзивної освіти,
методист лабораторії
національного виховання
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0009-0002-6085-8511
e-mail: dnyu@ukr.net

Наталія МІНАКОВА,
методист лабораторії
національного виховання,
старший викладач кафедри
педагогіки й освітніх інновацій
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0009-0008-2487-7313
e-mail: botsun@ukr.net

УПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ РІВНЕНЩИНИ НА 2020–2025 РОКИ: УСПІШНІ ПРАКТИКИ

Анотація. У статті звертається увага на призначення програм виховання, причини їхнього розроблення, вимоги до подачі змістового контенту. Акцентовано увагу на спрямованості Програми національного виховання в закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки щодо формування в здобувачів освіти таких груп цінностей: загальнолюдських, національних, духовних, громадянських, особистих, родинних, екологічних. Презентовано практичну складову реалізації Програми на обласному та локальних рівнях. Схарактеризовані успішні практики реалізації Програми, серед яких: короткотермінові та довготривалі проєкти, зокрема благодійні, волонтерські, до яких залучалися педагогічні працівники закладів загальної середньої та позашкільної освіти, здобувачі

освіти, їхні батьки, а також інші активності, зокрема, ігри, тренінги, акції, флешмоби тощо, тематична спрямованість яких дозволила систематизувати їх за групами цінностей. Акцентовано увагу на тому, що ефективність означених форм та методів значною мірою визначалася змістовим наповненням та організованою взаємодією. Зроблений висновок, що гнучкість структурної побудови Програми дозволила вносити корективи у виховний процес закладів освіти після введення воєнного стану в країні. Визначені перспективи подальших досліджень щодо виявлення кількісних та якісних показників сформованості ціннісних ставлень у здобувачів освіти.

Ключові слова: програма виховання, групи цінностей, метод проєктів, учасники освітнього процесу.

Natalia DAVYDYUK,
PhD in Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department
of Psychology and Inclusive Education,
Methodologist at the Laboratory of National Education,
Rivne Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0009-0002-6085-8511
e-mail: dnyu@ukr.net

Natalia MINAKOVA,
*Methodologist at the Laboratory
 of National Education,
 Senior Lecturer at the Department of
 Pedagogy and Educational Innovations,
 Rivne Regional Institute of
 Postgraduate Pedagogical Education,
 Rivne, Ukraine
 ORCID: 0009-0008-2487-7313
 e-mail: botsun@ukr.net*

IMPLEMENTATION OF THE NATIONAL EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF RIVNE REGION FOR 2020-2025: SUCCESSFUL PRACTICES

Abstract. *The article highlights the purpose of educational programs, emphasizing that their development is driven by societal challenges and transformations that necessitate changes in approaches to educating children and youth. Such programs should have a flexible, non-regulatory framework that allows for adaptable modeling of the educational process, considering real-life conditions and circumstances. They should also ensure the right of educators to academic freedom and the ability to freely choose forms, methods, and means of activity.*

The National Education Program in the educational institutions of Rivne Region for 2020–2025 aims to cultivate the following value groups in students: universal, national, spiritual, civic, personal, family, and environmental. The program's practical component has been implemented both at the regional and local levels, particularly in general secondary and extracurricular education institutions.

Successful practices of program implementation are characterized, including short-term and long-term projects, such as charitable and volunteer initiatives involving educators, students, their parents, and other participants. Additional activities such as games, trainings, campaigns, flash mobs, and other initiatives have been categorized based on their thematic focus and corresponding value groups.

The article emphasizes that the effectiveness of these forms and methods largely depended on their content and the structured interaction among participants. It concludes that the flexible structure of the program allowed for adjustments to the educational process in response to the introduction of martial law in the country. Future research directions are identified, focusing on assessing the quantitative and qualitative indicators of value formation among students.

Key words: *education program, value groups, project-based method, participants in the educational process.*

Постановка проблеми. Із 2020 року в Рівненській області впроваджується Програма національного виховання в закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки (далі – *Програма*), схвалена Вченою радою Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол від 25.09.2020 № 5) і рекомендована до впровадження в закладах освіти області

(Програма національного виховання у закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки, 2020).

Змістове наповнення Програми узгоджено з пріоритетами національного виховання на цінностях і спрямовано на формування ціннісних ставлень особистості, національного самоусвідомлення здобувачів освіти. Структура Програми включає низку виокремлених груп цінностей: загальнолюдські, національні, духовні, громадянські, особисті, родинні, екологічні. У межах кожної групи цінностей пропонується реалізувати практичний складник, що представлений такими проектами, як «Колесо життя», «Моя Україна», «Храм людської душі», «Держава починається з тебе», «У твоїх руках щастя», «Намісто роду», «Жива планета» (Гавлігіна, Мінакова, 2023, с. 68–76). Кожен проект передбачає гнучке наповнення змісту, форм та способів діяльності здобувачів освіти, що відповідає їхнім віковим особливостям та пізнавальним потребам (Мінакова та ін., 2021).

Крім того, зазначені вище проекти можуть включати не тільки окремі активності, але й підпроекти, мініпроекти, проекти-дослідження тощо з різною кількістю учасників та реалізуватися на рівні певної групи / класу, закладу освіти, територіальної громади, району чи області.

Ураховуючи напрацьований досвід роботи з реалізації Програми, виникла необхідність в його всебічному осмисленні, узагальненні, рефлексії щодо отриманих педагогічних здобутків.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Усебічно проблему розроблення програм виховання аналізує Ольга Сухомлинська (Сухомлинська, 2012, с. 13–17), яка відзначає її багатоплановість, багатаспектність та контрверсійність. Учена зазначає, що «виховання – це складний багаторівневий процес, у якому цілеспрямований організований процес посідає лише певне місце – велика частина, якщо не вся, лежить у площині соціального, економічного життя – саме звідти й саме воно дає нам, виховуючи нас, взірці, приклади, ідеали». Водночас вона погоджується, що організовані виховні впливи, які ініціюються закладами освіти, громадськими організаціями відіграють важливу роль у вихованні дітей та молоді. Досліджуючи історичну ретроспективу розроблення програм

виховання, вчена акцентує увагу на появі важливого означення «національне» до слова «виховання», яке поряд із громадянським та патріотичним стало визначальним в тематиці програмних документів. Серед причин розроблення програм виховання Ольга Сухомлинська називає суспільні трансформації, що потребують змін у підходах до виховання дітей та молоді. Це підтверджується тими програмами, що розроблялися впродовж тривалого часу на всеукраїнському рівні, зокрема це Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004), Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, 2014 р. (Бех, Чорна, 2015), Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей, 2018 р. (Бех та ін., 2020), Програма виховання смисложиттєвих цінностей підлітків в умовах євроінтеграційного поступу України, 2022 р. (Журба та ін., 2022).

Крім того, на регіональному рівні авторськими колективами розроблялися обласні програми виховання, зокрема у Рівненській області – Програма національного виховання учнівської молоді Рівненщини (2008–2020 роки) (Гавриш та ін., 2012), Програма національного виховання в закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки (Гавлітіна та ін., 2020).

На думку Ольги Сухомлинської, важливо, щоб такі програми мали рамковий, нерегламентований характер, дозволяли гнучко моделювати виховний процес, враховуючи всі умови та обставини реального життя (Сухомлинська, 2012, с. 15), а також забезпечували право педагогічних працівників на академічну свободу, вільний вибір форм, методів і засобів, педагогічну ініціативу, розроблення та впровадження авторських освітніх методик і технологій, методів і засобів тощо (Закон України «Про освіту», 2017).

Про те, що метод проєктів сприяє формуванню певних рис особистості, ціннісних ставлень, що закріплюються у поведінці, вчинках та діях, зазначають у своїх працях Олександр Коберник (Коберник, 2022), Альона Данілова (Данілова, 2014), Маріям Уйсімбаєва (Уйсімбаєва, 2014), Юрій Солобай (Солобай, 2013) та ін. Роботи вчених переконують, що це один із ефективних методів виховання особистості.

Мета статті – представити успішні практики впровадження Програми національного виховання в закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах Програми реалізовано низку короткотермінових обласних проєктів для учасників освітнього процесу закладів загальної середньої та позашкільної освіти. Зокрема, обласний культурно-освітній проєкт «Пам'ятки моєї родини» (2021). Участь у проєкті передбачала презентацію пам'яток родини у таких номінаціях: «Фото з історії родини», «Документ з історії родини», «Нагорода члена родини», «Предмет (матеріальний артефакт) з історії родини», «Інші пам'ятки родини». Участь у проєкті взяли 323 учні 7–11 класів та 170 педагогів. Серед презентованих робіт: «Родинне дерево з 1881 року» (Д. Вежичанін), «Рушник прабабусі» (І. Воробей), «Нагорода прабабусі» (А. Конончук), «Нагороди та фото прадідуся, учасника Другої світової війни» (В. Миرونюк), «Праска прабабусі» (А. Янковський), «Церковний служебник» (І. Дудчак),

«Фото та книжки Михайла та Івана Носалів» (К. Носаль), «Срібна ложечка, подарунок від Миколи II та його сина Олексія (1915 р)» (А. Савчук), «Нескорений долею герой АТО» (Д. Тихончук), «Свідectво церковно-приходської школи» (С. Франко), «Фото прадідуся, учасника зустрічі радянських та американських воїнів на р. Ельба у квітні 1945 року під час Другої світової війни» (О. Шершун), «Шабля прадідуся» (Н. Черкас) та інші. Учасники проєкту були відзначені подяками та подарунками. Зацікавив учнівську молодь області інформаційно-аналітичний проєкт «Сталий розвиток моєї територіальної громади – 2021». Проєкт реалізувався у формі конкурсу творчих проєктів, учасниками якого були учні 9–11 класів, які презентували свої ініціативи у сферах соціального проєктування, відповідального ставлення до проблем суспільства та природного середовища, зокрема такі: «Будівництво спортивного комплексу в селищі Острожець» (В. Воробчук), «Міцне здоров'я та благополуччя мешканців Рокитнівської ТГ» (А. Довгаль), «Ефективне використання лісових відходів у Степанській ТГ (Т. Іллюк), «Промисловість, інновації та інфраструктура Сарненської ТГ» (А. Кухарчук), «Відповідальне споживання та виробництво в Гошанській ТГ» (О. Кучер), «Створення екологічно-чистих рекреаційних зон Дубенської ТГ (К. Саюк), «Гендерна рівність як фактор сталого розвитку Рівненської ТГ» (Д. Панчук), «Якісна освіта в Острозькій ТГ (Н. Пінчук) та інші. За результатами участі 23 учні та 15 учителів отримали відзнаки. У межах проєкту «Моя рідна школа у різні пори року» учні 1–10 класів проводили фотосесії із життя свого класу та школи впродовж навчального року і представляли свої портфоліо у формі фотоальбому. Конкурсне журі проєкту визначило 12 кращих робіт у 4-х номінаціях: «Естетика творення», «Команда+», «Барвистість слова» та «Оригінальність ідей». Всього було подано 25 робіт. Переможці отримали грамоти та призи. Зазначені вище проєкти реалізувалися за ініціативи Олеси Кириленко, доктора соціологічних наук, голови ГО «Сталий розвиток – майбутнє» та Таміли Джаман, кандидата педагогічних наук, завідувача кабінету виховної роботи та позашкільної освіти Рівненського ОШПО (2018–2022).

В обласному проєкті «Сучасні тренди позашкільної освіти» (2022), що був присвячений 166-й річниці з дня народження Софії Русової, взяли участь 59 педагогічних працівників із 13 закладів позашкільної освіти, які разом із вихованцями презентували діяльність закладу у формі відеоролику. Всього було підготовлено 27 відеоісторій, кожна з яких – це історія успіху, унікальний погляд на партнерство педагогів, вихованців та їхніх батьків, де творчість дітей поєднується з народними звичаями і традиціями, мистецькою культурною спадщиною українського народу, сучасними STEM-технологіями. Відеороботи вдало продемонстрували сучасні підходи до розвитку обдарованості дітей різних вікових категорій, створені умови для вихованців з різними можливостями та інтересами, їхньої професійної орієнтації, зокрема, «Від обдарованої дитини до творчого педагога», «Дивовижна пора – дитинство», «Результативно, тому що креативно...», «Освітній потенціал школи народного танцю», «Мій

шлях до успіху», «Музей як осередок національно-патріотичного виховання», «Барвісті вироби з паперу», «Творчість в кожній дитині», «Зимові мандрівки» та інші. Плейлист відеоробіт розміщений на ютуб-каналі Рівненського ОІППО.

Серед довготривалих обласних проєктів, які передбачають щорічне підбиття підсумків, – Інтернет-фестиваль відеороликів музеїв при закладах освіти «Музей – жива пам'ять народу». Метою фестивалю є посилення впливу музейної педагогіки на формування в здобувачів освіти ціннісного ставлення до історичних, культурних і духовних надбань рідного краю.

Варто наголосити, що за п'ять років реалізації означеного вище проєкту було створено та презентовано 214 відеороликів у номінаціях: «Школа крізь призму століть», «Мій рідний край, ти славен і донині...», «Особистості творять історію...», «З криниці роду ми берем наснагу», «Вічна слава солдату-герою і солдатові без нагород...», «А сотню вже зустріли небеса...», «Мій край завжди людьми багатий», «Етномотиви моєї місцини». Усі учасники інтернет-фестивалю за результатами його роботи отримують сертифікати. Особливі відзнаки передбачені за оригінальність ідей, силу емоційного впливу відеоролика, зокрема їх отримали такі відеороботи: «Герої не вмирають», «Щоб цвіли мирні ранки», «Пам'яті Миколи Карнаухова присвячується», «Олександр Храпаченко – герой небесної сотні», «Берегині народної пісні» та інші. Прикметно, що у 2024 році в інтернет-фестивалі взяли участь педагоги та учні комунального закладу освіти «Криворізький ліцей «Джерело» Дніпропетровської обласної ради». Така співпраця є особливо корисною для педагогів та дітей, адже не тільки мотивує до подальшої діяльності, а й об'єднує різні регіони України. Упорядкований плейлист відеофайлів із роботами учасників фестивалю можна переглянути на ютуб-каналі Рівненського ОІППО.

Нами були систематизовані успішні практики закладів загальної середньої та позашкільної освіти області щодо формування в здобувачів відповідних груп цінностей, а саме:

– *загальнолюдських цінностей* (гра «Всі ми рівні – всі ми різні», гра-мандрівка «Школа друзів та подруг», колаж «Ми – справжні друзі», тренінг «Світ без насильства», флешмоб «Ми за мирне небо України», майстер-клас «Голуб миру», акція «Твори добро, бо ти – людина» та ін.);

– *національних цінностей* (віртуальна-подорож «Мандрівка Україною», флешмоб «В єдності сила народу», конкурсна програма «Мова – скарб народу», мовна гра «Антисуржик», квест «Пароль – паляниця», проєкт «Українська література в коміксах», мовний квіз «Знавці української мови», гра «Як український соловейко світом мандрував», флешмоби «Одягни українську хустку» та «Одягни вишиванку, Україно моя», акція «Запали свічку пам'яті», година спілкування «Нація нескорених», уроки історичної пам'яті: «Роки, обпалені війною...», «Вони боролися за волю...» та ін.);

– *духовних цінностей* (година спілкування «Слова та вчинки», тренінг «Емоції та характер», диспут «Не будьмо байдужими», мотиваційна гра «Лист до самого

себе», віршований челендж «Крилатим ґрунту не треба!», проєкти: «Світова велич Шевченка», «День у краєзнавчому музеї / картинній галереї», «День книги» та ін.);

– *громадянських цінностей* (усний журнал «Українські звитяжці. Історична подорож у часі. Славетні імена України», уроки мужності: «Герої мого краю: сторінками книги пам'яті», «Незламні захисники України: від козаків до ЗСУ» та «Україна понад усе», інтерактивний урок «Антикорупція», тренінги «Як протистояти маніпуляціям» і «Моя медіаграмотність – моя відповідальність», сократівська бесіда «Мистецтво бачити правду», квест «Як дотримуватися академічної доброчесності», антифейкова гра «НотаСнота», вікторина «Вибори та доброчесність» та ін.);

– *особистих цінностей* (вікторина «Безпечний інтернет», відеолекторій «Торгівля людьми – сучасний прояв рабства», тренінги «Як досягти успіху в житті» та «Я вчуся приймати рішення», уроки ментального здоров'я «Руханка сили» та «Ти як?», квест-гра «Маршрут безпеки», флешмоб «Веселка щастя», інформаційний дайджест «У світі професій» та ін.);

– *родинних цінностей* (фоточеленджі «Моя сім'я – мої крила!» та «Літопис мого родоводу», розмова в дружньому колі «Світ захоплень моєї родини», проєкт «Традиції моєї родини», виставка-конкурс малюнків, фотографій та творчих робіт «Сімейний альбом» та ін.);

– *екологічних цінностей* (екологічні акції «Посади дерево миру!» та «Турбота про птахів і тварин», біологічний фотоквест «Юний натураліст», вікторина «Цікавий світ навколо нас», година спілкування «Україна без сміття», інтерактивна гра «Відновлювані й невідновлювані джерела енергії», тренінг «Екологічний конфлікт. Зміни клімату і здоров'я людини», віртуальна подорож «Заповідні куточки України та світу», екологічні виставки «Життя в стилі ЕКО» й «Дивосвіт навколо нас», виставка інфографіки «Новітні досягнення в галузі біології та біотехнології» та ін.).

Варто наголосити, що практична діяльність, до якої залучалися здобувачі освіти, сприяла формуванню в них не лише певної означеної групи цінностей, а й інших цінностей із різним ступенем значимості. Крім того, ефективність таких активностей значною мірою визначалася конкретним змістом та організованою взаємодією.

Посиленню реалізації змісту Програми сприяє методичний супровід, що здійснюється в різних формах, серед яких – Інтернет-фестиваль методичних розробок із питань створення безпечного освітнього середовища, що п'ять років поспіль об'єднує творчі зусилля педагогічних працівників закладів загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти області. За час реалізації інтернет-фестивалю 298 педагогічних працівників презентували сценарії виховних заходів, конспекти уроків, посібники, зокрема й електронні, методичні розробки, ігри, тренінги, наприклад: «Територія безпеки кожної житини», «Світ без насильства», «Мої емоції та почуття», «Добро завжди перемагає», «Безпечний інтернет», «Протидія маніпуляціям» тощо.

Використання онлайн-дошки Padlet для розміщення робіт дає змогу учасникам не лише презентувати

свої напрацювання, а й ознайомлюватися з досвідом роботи колег. Така педагогічна синергія формує спільний простір для розроблення якісного навчального та методичного контенту, що спрямований на формування в здобувачів освіти цінностей життя, здоров'я (як фізичного, так і ментального), сприяє протидії різним формам насильства.

На допомогу педагогічним працівникам в упровадженні Програми були спрямовані тренінги, вебіари, майстер-класи, низка фахових тематичних консультацій тощо.

Сучасним публічним майданчиком для обговорення актуальних питань національно-патріотичного виховання дітей та молоді є Обласний форум патріотичного єднання «Україна єдина». Щороку учасниками заходу є понад сотня освітян, а також громадські активісти, менеджери, військові та ін. Активна взаємодія учасників форуму відбувається під час роботи дискусійних платформ, практико орієнтованих секцій та локацій, де обговорюються такі питання, як-от: «Національна ідентичність як фактор національної та духовної безпеки», «Формування громадянських та патріотичних ціннісних орієнтирів зростаючої особистості», «Формування оборонної свідомості засобами військово-патріотичної гри «Джура», «Виховуємо патріотів: інноваційні форми та методи роботи на уроках «Захист України»», «Мова – маркер національної ідентичності: зброя та лінія оборони», «Роль і значення домедичної підготовки у формуванні безпечного освітнього середовища», «БПЛА в сучасній війні», «Надзвичайні історії маленьких українців: психоемоційна підтримка дітей в умовах воєнного стану» та ін.

Війна неабияк вплинула і продовжує впливати на життя кожного українця. Із перших днів повномасштабного вторгнення заклади освіти області стали гуманітарними хабами, діяльність яких передусім була спрямована на допомогу, захист та підтримку всіх, хто цього потребував. Такі хаби й надалі продовжують бути своєрідними осередками збереження української ідентичності, формування в дітей та молоді загальнолюдських і моральних цінностей. Реалізація благодійних та волонтерських проєктів не припиняється, серед них варто виокремити: благодійні ярмарки, концерти на підтримку ЗСУ, акції зі створення оберегів для воїнів і мотиваційних патріотичних малюнків, приготування для військових смаколиків, виготовлення окопних свічок, плетіння маскувальних сіток, організація дозвіллевих локацій для дітей з числа внутрішньо-переміщених осіб тощо.

Висновки. Отже, Програма національного виховання в закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки об'єднала зусилля педагогічних колективів закладів освіти області в прагненні до створення таких умов, які б сприяли формуванню в здобувачів освіти загальнолюдських, національних, духовних, громадянських, особистих, родинних та екологічних цінностей. Гнучкість структурної побудови Програми дозволила внести корективи у виховний процес закладів загальної середньої та позашкільної освіти після уведення в державі воєнного стану.

Реалізація Програми відбувалася як на обласно-му рівні, так і на більш локальних, зокрема на рівні

закладів загальної середньої та позашкільної освіти. Метод проєктів у Програмі хоча і розглядається як такий, що дозволяє досягти змін у ціннісних ставленнях здобувачів освіти, однак він не абсолютизувався і педагоги мали змогу використовувати й інші форми і методи, що сприяли досягненню мети. Проєкти передбачали добровільну активну (короткотермінову чи довготривалу) участь педагогів, здобувачів освіти, їхніх батьків у певній діяльності, що носила як суспільно-корисний характер, так і відповідала індивідуальним прагненням учасників.

Перспективи подальших досліджень щодо впровадження Програми національного виховання в закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки можуть стосуватися проведення моніторингових досліджень із метою виявлення кількісних та якісних показників сформованості ціннісних ставлень у здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Програма національного виховання у закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки. (2020) / кол. авт.: Т. Гавлітіна, Н. Мінакова, Н. Давидюк та ін. Рівне: РОШПО. 54 с.

Гавлітіна, Т. М., Мінакова, Н. Г. (2023). Програма національного виховання в закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки: виховні орієнтири. *Нова педагогічна думка*. № 1. С. 68–76.

Науково-методичне забезпечення Програми національного виховання в закладах освіти Рівненщини на 2020–2025 роки: посібник. (2021) / упор.: Н. Г. Мінакова, Н. Ю. Давидюк, Т. В. Джаман. Рівне: РОШПО. 126 с.

Сухомлинська, О. В. (2012). Програми національного виховання – чи є альтернатива. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*: матеріали звіту наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2011 рік / за ред. О. В. Сухомлинської, І. Д. Беха та ін.; літ. ред. І. П. Білоцерківець. Івано-Франківськ: Типовіт. Вип. 2. С. 13–17.

Бех, І., Чорна, К. (2015). Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Гірська школа Українських Карпат*. № 12–13. С. 26–37.

Програма «Нова українська школа» в поступі до цінностей. (2020) / авт. кол.: І. Д. Бех, Т. Ф. Алексеєнко, К. О. Журба та ін. *Шкільний світ*. № 11–12 (107–108). С. 90–119.

Програма виховання смисложиттєвих цінностей підлітків в умовах євроінтеграційного поступу України. (2022) / уклад.: К. О. Журба, І. Д. Бех, О. М. Докукіна та ін. Київ. 27 с.

Гавриш, Н. П., Ситник, Г. І., Коломієць, Н. М. (2012). Національне виховання учнів: регіональний аспект (з досвіду роботи загальноосвітніх навчальних закладів Рівненської області): у 2 ч. Рівне: РОШПО. Ч. 1. 280 с.

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 07.02.2025).

Коберник, О. М. (2022). Проєктна діяльність як ефективна технологія громадянського виховання учнів.

Перспективи та інновації науки. Вип. 3. С. 109–118.

Данілова, А. П. (2014). Теоретичні засади організації добродійної проектної діяльності школярів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Вип. 18 (1). С. 197–205.

Уйсїмбаєва, М. (2014). Проектна діяльність: теоретичні аспекти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки»*. Вип. 13. С. 258–263.

Солобай, Ю. В. (2013). Проектні технології як інструмент впровадження екологічного імперативу. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. № 17 (2). С. 293–302.

REFERENCES

Prohrama natsionalnoho vykhovannia u zakladakh osvity Rivnenshchyny na 2020–2025 roky [National Education Program in Educational Institutions of Rivne Region for 2020–2025]. (2020) / kol. avt.: T. Havlitina, N. Minakova, N. Davydiuk ta in. Rivne: ROIPPO. 54 s. [in Ukrainian].

Havlitina, T. M., Minakova, N. H. (2023). Prohrama natsionalnoho vykhovannia v zakladakh osvity Rivnenshchyny na 2020–2025 roky: vykhovni oriientyry [National Education Program in Educational Institutions of Rivne Region for 2020–2025: Educational Guidelines]. *Nova pedahohichna dumka*. № 1. S. 68–76. [in Ukrainian].

Naukovo-metodychne zabezpechennia Prohramy natsionalnoho vykhovannia v zakladakh osvity Rivnenshchyny na 2020–2025 roky [Scientific and Methodological Support for the National Education Program in Educational Institutions of Rivne Region for 2020–2025]: posibnyk. (2021) / upor.: N. H. Minakova, N. Yu. Davydiuk, T. V. Dzhaman. Rivne: ROIPPO. 126 s. [in Ukrainian].

Sukhomlynska, O. V. (2012). Prohramy natsionalnoho vykhovannia – chy ye alternatyva [Programs of National Education – Is There an Alternative?]. *Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnist ta innovatsiyni potentsial: materialy zvit. nauk.-prakt. konf. In-tu problem vykhovannia NAPN Ukrainy za 2011 rik / za red. O. V. Sukhomlynskoj, I. D. Bekha ta in.; lit. red. I. P. Bilotserkivets. Ivano-Frankivsk: Typovit*. Vyp. 2. S. 13–17. [in Ukrainian].

Bekh, I., Chorna, K. (2015). Prohrama ukrainskoho patriotychnoho vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi [Program of Ukrainian Patriotic Education for Children and Student Youth]. *Hirska shkola Ukrainskykh Karpat*. № 12–13. S. 26–37. [in Ukrainian].

Prohrama «Nova ukrainska shkola» v postupi do tsinnostei [The «New Ukrainian School» Program on the Path to Values]. (2020) / avt. kol.: I. D. Bekh, T. F. Aliksieienko, K. O. Zhurba ta in. *Shkilnyi svit*. № 11–12 (107–108). S. 90–119. [in Ukrainian].

Prohrama vykhovannia smyslozhyttyevykh tsinnostei pidlitkiv v umovakh yevrointehratsiinoho postupu Ukrainy [Education Program for the Development of Meaningful Life Values in Adolescents in the Context of Ukraine's European Integration Progress]. (2022) / uklad.: K. O. Zhurba, I. D. Bekh, O. M. Dokukina ta in. Kyiv. 27 s. [in Ukrainian].

Havrysh, N. P., Sytnyk, H. I., Kolomiets, N. M. (2012). Natsionalne vykhovannia uchniv: rehionalnyi aspekt (z dosvidu roboty zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Rivnenskoj oblasti) [National Education of Students: Regional Aspect (Based on the Experience of General Educational Institutions of Rivne Region)]: u 2 ch. Rivne: ROIPPO. Ch. 1. 280 s. [in Ukrainian].

Pro osvitu: Zakon Ukrainy [«On Education»: Law of Ukraine] vid 05.09.2017 № 2145-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (Accessed: 07.02.2025). [in Ukrainian].

Kobernyk, O. M. (2022). Proiektna diialnist yak efektyvna tekhnolohiia hromadianskoho vykhovannia uchniv [Project-Based Activity as an Effective Technology for Civic Education of Students]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. Vyp. 3. S. 109–118. [in Ukrainian].

Danilova, A. P. (2014). Teoretychni zasady orhanyzatsii dobrochynnoi proektnoi diialnosti shkoliariv [Theoretical Foundations for Organizing Charitable Project Activities of Schoolchildren]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*. Vyp. 18 (1). S. 197–205. [in Ukrainian].

Uisimbaieva, M. (2014). Proiektna diialnist: teoretychni aspekty [Project Technologies as a Tool for Implementing the Ecological Imperative]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti. Seriia «Pedahohichni nauky»*. Vyp. 13. S. 258–263. [in Ukrainian].

Solobai, Yu. V. (2013). Proiektni tekhnolohii yak instrument vprovadzhennia ekolohichnoho imperatyvu [Project Technologies as a Tool for Implementing the Ecological Imperative]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*. № 17 (2). S. 293–302. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 15.02.2025